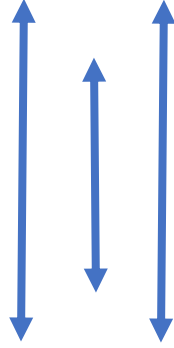

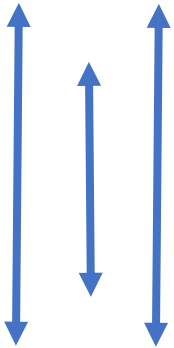

प्रदेश सरकार
सुदूरपश्चिम प्रदेश
आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय
धनगढी, कैलाली
नेपाल

आर्थिक मामिला मन्त्री
माननीय प्रकाश बहादुर शाहले
सुदूरपश्चिम प्रदेश सभा समक्ष
प्रस्तुत गर्नु भएको

विनियोजन विधेयक, २०७८ का सिद्धान्त एवम्
प्राथमिकताहरु

प्रदेश सरकार
सुदूरपश्चिम प्रदेश
आर्थिक मामिला मन्त्रालय
धनगढी, कैलाली

माननीय सभामुख महोदय,

१. संघीय गणतन्त्र नेपाल, सुदूरपश्चिम प्रदेशको यस गरिमामय सभामा प्रदेश सरकारको आर्थिक मामिला मन्त्रीको हैसियतले आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को विनियोजन विधेयकमा समावेश हुने बजेट तथा कार्यक्रमका सिद्धान्त एवम् प्राथमिकता पेश गर्न पाउँदा गौरवको अनुभूति गरिरहेको छु। विश्वव्यापी महामारीका रूपमा फैलिरहेको कोभिड-१९ को संक्रमणको प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्दै जनताको स्वास्थ्यलाई प्रभावकारी रूपमा संरक्षण गर्ने र प्रदेश अर्थतन्त्रलाई चलायमान बनाइराख्न स्वास्थ्य र विकासलाई संगसंगै संवोधन गर्नुपर्ने चुनौतीपूर्ण एवम् कठिन परिस्थितिका विचमा आगामी आर्थिक वर्षको विनियोजन विधेयकका सिद्धान्त र प्राथमिकता प्रस्तुत गर्दै रहँदा मैले गहन जिम्मेवारी बोध गरिरहेको छु। उपरोक्त कठिन तथा संवेदनशिल अवस्थालाई क्रमशः सामान्यीकरण गर्दै विकास, सुशासन र समृद्धिको यात्रा पूर्ववत् रूपमा सूचारु गर्ने मूल ध्येयका साथ आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रमका सिद्धान्त एवम् प्राथमिकता यस सम्मानीत सभा समक्ष पेश गर्ने अनुमति चाहन्छु।
२. कोरोना रोगको महामारीबाट ठूलो आर्थिक तथा मानवीय क्षति संगै मनोवैज्ञानिक त्रास बढिरहेको छ। कोभिड-१९ नाम दिइएको यो महामारीले सृजना गरेको स्वास्थ्य संकट न्यूनीकरण गर्न चालिएका कदमहरूले प्रदेश अर्थतन्त्रका आर्थिक क्रियाकलापहरू प्रभावित हुन पुगेको अवस्था छ। मानव जीवन माथिकै यो विश्वव्यापी संकटले विकासका सिद्धान्त, मान्यता र प्राथमिकताहरू पुनः परिभाषित गर्दै जानुपर्ने अवस्था सृजना भइरहेको छ।

३. नागरिक अधिकारको लागि भएका जनआन्दोलनहरूमा ज्यान अर्पण गर्ने महान् सहिदहरूप्रति म भावपूर्ण श्रद्धासुमन व्यक्त गर्न चाहन्छु, साथै घाइतेहरूको शीघ्र स्वास्थ्यलाभको समेत कामना गर्न चाहन्छु।
४. विश्वव्यापी रूपमा फैलिएको कोभिड महामारीको कारण ज्यान गुमाउनु हुने व्यक्तिहरूप्रति समवेदना प्रकट गर्न चाहन्छु। कोरोना भाइरसबाट संक्रमित व्यक्तिहरूको उपचार रोकथाम र नियन्त्रणमा अग्रपंक्तिमा रही कर्तव्यपालनको शिलसिलामा ज्यान गुमाउनु हुने व्यक्तिहरूलाई उच्च सम्मानका साथ स्मरण गर्न चाहन्छु। साथै संक्रमणको विद्यमान अत्यन्त कठिन अवस्थामा अहोरात्र खटिनु हुने स्वास्थ्यकर्मी, सुरक्षाकर्मी राष्ट्रसेवक नागरिक समाज, सञ्चारकर्मी, दातृ निकाय र जनसमुदाय प्रति हार्दिक आभार र उच्च प्रशंसा गर्न चाहन्छु। नेपाल सरकार, प्रदेश सरकारका माननीय सदस्यहरू, स्थानीय सरकारका जनप्रतिनिधिहरू तथा राजनैतिक दलमा आवद्ध सम्पूर्ण व्यक्तित्वहरू प्रति यहाँहरूले पुर्याउनु भएको योगदान प्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्न चाहन्छु।
५. कोरोना संक्रमण जोखिम न्यूनीकरण गर्न अवलम्बन गरिएका राष्ट्रिय तथा अन्तरराष्ट्रिय कदमहरूबाट प्रदेशले पनि गम्भिर आर्थिक समस्याहरूको सामना गर्नु परिरहेको छ। फलस्वरूप श्रम, पर्यटन, व्यापार, लगानी, प्रदेश पूर्वाधार निर्माण जस्ता क्षेत्रहरूमा भएको अन्तर आवद्धताको कारण श्रमबजार, उत्पादन, निर्माण, पर्यटन आगमन तथा आपूर्ति श्रृंखलामा गहिरो प्रभाव परेको छ। प्रदेश अर्थतन्त्रका समष्टिगत परिसूचकहरूमा नकारात्मक प्रभावहरू परिरहेका छन्। आगामी आर्थिक वर्षको बजेटले प्रदेश अर्थतन्त्रका समष्टिगत परिसूचकहरूमा सकारात्मक वृद्धि हासिल गरी विकास, सुशासन र समृद्धिको यात्रामा कोभिड-१९ ले पारेको प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्ने तर्फ केन्द्रित प्राथमिकताहरूको पुनरव्याख्या र पुनरपरिभाषिकरण गर्न जरुरी भएको छ।

६. विनियोजित विधेयक, २०७८ को सिद्धान्त र प्राथमिकता तय गर्दा मैले नेपालको संविधानले परिलक्षित एवं किटान गरेका राज्यका दायित्वहरू (State Obligations), निर्देशक सिद्धान्त तथा नीतिहरू, लोककल्याणकारी राज्यको अवधारणा, समाजवाद उन्मुख आर्थिक प्रणालीको संस्थागत विकास, संविधान प्रदत्त मौलिक हकहरूको कार्यान्वयनमा प्रदेश सरकारको दायित्वलाई बजेट तर्जुमाको मूल आधारको रूपमा लिएको छु।

७. जन अनुमोदित सरकारको चुनावी घोषणापत्र, पन्ध्रौं योजनाले परिलक्षित गरेका प्रदेश विकासका आवधिक एवम् दीर्घकालीन प्राथमिकता, दीगो विकासका लक्ष्यहरू, प्रदेश सरकारबाट जारी भएका कानूनहरूबाट सृजित दायित्वहरू, कोरोना महामारीका कारण सृजना भएको नयाँ चुनौतिहरूको सामना गर्ने तर्फ विशेष ध्यान दिएको छु।

माननीय सभामुख महोदय,

अब म आगामी आर्थिक वर्षको बजेटको मूलभूत उद्देश्यहरू प्रस्तुत गर्न चाहन्छु।

आगामी आ.व. २०७८/७९ को बजेट मूलभूत रूपमा देहायका उद्देश्यहरू पूरा गर्ने तर्फ समग्र रूपमा केन्द्रित रहने छ।

८. स्वास्थ्य संक्रमणका कारण सृजना भएका चुनौतिहरूलाई सामना गर्न सक्ने गरी प्रदेश र स्थानीय तहका सबै किसिमका स्वास्थ्य सेवाहरूको गुणात्मक एवं सन्तुलित विकास विस्तार गर्नु,

९. बहुपक्षिय सम्बन्ध र साझेदारी सहित प्रतिकारात्मक, प्रवर्द्धनात्मक पुर्नस्थापना लगायतका आधारभूत विशिष्टकृत र गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा सबै

नागरिकको पहुँच सुनिश्चितता गर्दै जनताको जीवनस्तरमा गुणात्मक (Quality of Life) वृद्धि गर्दै जानु,

१०. कृषिक्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि, कृषिमा आधारित उद्योगको संरक्षण एवम् प्रवर्द्धन, कृषि क्षेत्रको विविधिकरण, व्यवसायिकीकरण, आधुनिकीकरण तथा खाद्य-सुरक्षा एवम् सम्प्रभुताको संरक्षण गर्नु,
११. शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, उर्जा, सडक लगायतका पूर्वाधारको द्रुत, दिगो एवम् सन्तुलित विकासको आधारशीललाई थप प्रभावकारी बनाउँदै जानु,
१२. विकासको प्रतिफलबाट वञ्चीत जनतामा समानुपातिक एवम् समावेशी पहुँच सुनिश्चितताको आधार तय गर्नु,
१३. सामाजिक सशक्तिकरण, मूलप्रवाहीकरण, समावेशीकरण मार्फत सामाजिक न्यायको प्रवर्द्धन एवं संरक्षण गर्दै प्रदेश सरकारका सेवाहरुमा प्रदेशवासीहरुको सहज पहुँच स्थापित गर्नु,
१४. सुशासन र समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व हासिल गर्नु।

माननीय सभामुख महोदय,

अब म उल्लेखित उद्देश्यहरु पूरा गर्न विनियोजन विधेयक, २०७८ मा समावेश हुने बजेट तथा कार्यक्रमका सिद्धान्तहरु प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहन्छु।

१५. नेपालको संविधानले प्रत्याभूत गरेका राज्यको दायित्वहरु (State Obligations) पूरा गर्ने तर्फ यो बजेट केन्द्रित हुनेछ। लोक कल्याणकारी राज्य निर्माणका तीन खम्बे अर्थनीतिको भूमिकाको सवलिकरण गर्ने, समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व एवं समावेशी सामाजिक न्याय सहितको तिब्र आर्थिक वृद्धि हासिल गर्दै विकासको प्रतिफलमा समानुपातिक तथा समन्यायिक पहुँच स्थापित गर्ने, सबै प्रकारका असमानताको अन्त गर्दै समावेशी आत्मनिर्भर, उन्नतीशिल, स्वतन्त्र,

समृद्ध समाजवाद उन्मुख प्रदेश अर्थतन्त्र निर्माणतर्फ आगामी बजेट निर्देशित हुने छ।

१६. विकास, समृद्धि र सुशासनको यात्रामा हालसम्म प्राप्त भएका उपलब्धिहरूलाई संस्थागत गर्दै कोरोना महामारीबाट नागरिकको जीवन रक्षा गर्न प्रतिकारात्मक, प्रवर्द्धनात्मक, उपचारात्मक लगायतका आधारभूत स्वास्थ्य सेवालाई विशिष्टिकृत गर्दै गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा सबै नागरिकको पहुँच स्थापित गर्ने, आयुर्वेद, प्राकृतिक चिकित्सा पद्धतीको योजनावद्ध विकास मार्फत स्वास्थ्य सेवामा प्रदेश सरकारको भूमिकालाई बढाउने र सामुदायिक स्वास्थ्य प्रणालीको एकीकृत उपाय अवलम्बनबाट समग्र जनताको जीवनस्तरमा गुणात्मक परिवर्तन हासिल गर्ने तर्फ बजेट परिलक्षित हुनेछ।

१७. कोरोना रोगको संक्रमण नियन्त्रण गर्न चालिएको कदमहरूको समग्र प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्ने, यसको कारणबाट प्रदेशका आर्थिक गतिविधिहरूमा शिथिलता आउन नदिने, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारको सहकार्य र समन्वयबाट संक्रामक रोगको जनस्तरसम्म परेको असर तथा जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्ने तर्फ आगामी बजेट पूर्णतः केन्द्रित रहने छ। कोरोनाको कारण प्रदेश अर्थतन्त्रमा परेको शिथिलतालाई पुनरुत्थान गर्न विकास समृद्धि र सुशासन हासिल गर्ने कार्यलाई उच्च प्राथमिकतामा राखेको छु।

१८. प्रदेश नागरिकले सुरक्षा र मर्यादित जीवनयापन गर्न पाउने गरी काम, रोजगारी, खाद्य सुरक्षा एवम् सर्वकालीन सामाजिक सुरक्षा, सेवा र सुविधाको संरक्षणको प्रत्याभूत मार्फत प्रदेश सरकारको अभिभावकीय भूमिकालाई बढाउँदै समाजमा विद्यमान सबै प्रकारका विभेद असमानता अन्त्य गर्ने, राज्य संयन्त्रमा सबै नागरिकको पहुँचलाई स्थापित गर्दै प्रदेश सरकार प्रति नागरिकको विश्वासमा (Trust and Confidence) बृद्धि गर्ने, सामाजिक समावेशीकरण,

सशक्तिकरण र मूलप्रवाहीकरण मार्फत न्याय र नैतिकतामा आधारित समन्यायिक समाजको स्थापना र विकास गर्ने जस्ता विषयहरूमा आगामी आर्थिक वर्षको बजेटका प्रमुख सैद्धान्तिक आधारको रूपमा रहने छन्।

१९. कृषिको उत्पादन र उत्पादकत्व अभिवृद्धि गर्दै आत्मनिर्भरता तर्फ केन्द्रित हुने, कृषिको व्यवसायीकीकरण, विविधिकरण, आधुनिकीकरण मार्फत बजारको Value Chain स्थापना गर्ने, कृषिमा विशेष प्रोत्साहन कार्यक्रम मार्फत लाभको न्यायोचित वितरणबाट विपन्नता, गरिवी र असमानताको शीघ्र अन्त गरी सुविधाविहिन र कमजोर वर्ग, क्षेत्र, समुदाय, सीमान्तवर्ग, राज्यको सुविधाबाट पछाडि परेका र पछाडि पारिएका वर्गको उत्थान र विकास गर्न विशेष संरक्षणका कार्यक्रमहरूलाई आगामी बजेटले प्रमुख रूपमा जोड दिने छ।

२०. शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, सडक, सिंचाई, खानेपानी, विद्युत लगायतका पूर्वाधारका क्षेत्रको दिगो विकास सुनिश्चित गर्ने, सञ्चालन भई रहेका रूपान्तरणकारी आयोजना र कार्यक्रमको कार्यान्वयन तर्फ साधनको कमी हुन नदिने तर्फ बजेटलाई केन्द्रित गरेको छु। प्रदेश तथा स्थानीय सरकारको विनियोजन कुशलता (Allocation efficiency) र खर्च गर्ने क्षमता अभिवृद्धि गर्दै दीगो र उच्च प्रतिफल दिने आयोजनाहरूलाई सर्वाधिक प्राथमिकता दिँदै प्रदेश सरकारबाट संचालन हुने क्रियाकलापहरूलाई पारदर्शी, जवाफदेही र नतिजामूखी बनाउँदै लगिने छ।

२१. दीगो विकास सहितको फराकिलो एवम् उच्च आर्थिक बृद्धि हासिल गर्न नीजि सहकारी क्षेत्रको विकासको लागि विशेष ध्यान दिइने छ। उत्पादनका साधनहरूको सामुहिकीकरण, स्थानीय स्रोतको परिचालन, तुलनात्मक लाभका क्षेत्रको पहिचान एवम् प्रवर्द्धन गर्न तर्फ नीजि, सहकारी, गैरसरकारी क्षेत्रलाई

समन्वयात्मक सहकार्यको सिद्धान्तको आधारमा परिचालन गर्दै लैजाने दिशातर्फ बजेट केन्द्रित रहने छ।

२२. स्थानीय सीप, स्रोत, साधन तथा पहिचानमा आधारित लघु, साना तथा घरेलु मझौला उद्योग र उत्पादनको बजार प्रवर्द्धन गर्दै अग्र तथा पृष्ठ सम्बन्ध (Forward and Backward Linkage) स्थापित गर्ने, स्वदेश तथा विदेशमा रोजगार गुमाएकाहरु लक्षित विशेष प्रोत्साहनका कार्यक्रम तथा विशेष क्षेत्र विकास कार्यक्रमहरुलाई प्राथमिकताका साथ गर्दै आत्मनिर्भर प्रदेश निर्माणको आधारशिला स्थापना गर्दै जाने तर्फ आगामी वर्षको बजेट केन्द्रित रहने छ।
२३. वन, जैविक विविधता तथा जलाधारको दीगो व्यवस्थापनबाट वातावरणीय सन्तुलन र दिगो विकास कायम गर्दै वनजन्य उद्यान, पर्यापर्यटनको विकास एवम् वनजन्यवस्तु तथा सेवाको उत्पादन एवम् न्यायोचित वितरणमा विशेष जोड दिइने छ। पर्यटनका सबै सम्भावनाहरुको विकास गर्दै धार्मिक, साहसिक, मनोरन्जनात्मक, सामाजिक तथा पर्यटकीय क्षेत्रहरुको विकास प्रवर्द्धन र संरक्षणमा विशेष जोड दिइ महत्वपूर्ण पर्यटकीय गन्तव्यहरु निर्माण तर्फ आगामी वर्षको बजेट केन्द्रित हुने छ।
२४. उपलब्ध न्यून स्रोतलाई प्राथमिकीकरणका आधारमा प्रदेश आयोजना बैङ्कको स्थापना गर्दै अधिकतम प्रतिफलयुक्त आयोजना छनौटलाई विशेष ध्यान दिइने छ। विनियोजन कुशलता मार्फत सरकारले गर्ने खर्चलाई No Expenditure without Representation को सिद्धान्तलाई पूर्ण परिपालन गरिने छ।
२५. सुदूरपश्चिम क्षेत्रलाई लगानीको महत्वपूर्ण क्षेत्रको रूपमा विकास गर्न विशेष प्राथमिकता दिइने छ। लगानी सम्बन्धी कानूनहरुको तर्जुमा गर्दै लगानी प्रवर्द्धनको महत्वपूर्ण आधारशील तयार गर्ने तर्फ बजेटले विशेष जोड दिनेछ।

सुशासन र समष्टिगत स्थायित्व हासिल गर्ने सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउँदै जाने तर्फ बजेटले विशेष ध्यान दिनेछ।

माननीय सभामुख महोदय,

अब म विनियोजन विधेयक, २०७८ मा समावेश हुने आयोजना तथा कार्यक्रमको प्राथमिकता प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहन्छु।

२६. कोरोना महामारीको रोकथाम, नियन्त्रण, उपचार एवम् भविष्यमा आउन सक्ने यस प्रकारका महामारी विरुद्ध प्रतिकार्य गर्न विद्यमान स्वास्थ्य प्रणालीमा व्यापक सुधार गरिनेछ। प्रदेश र स्थानीय तहको सहलगानीमा स्वास्थ्य पूर्वाधारको विकास, जनशक्तिको क्षमता अभिवृद्धि, स्वास्थ्य बीमाको विस्तार मार्फत स्वास्थ्य प्रणालीलाई उत्पदानशील बनाइने छ। गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा प्रत्येक नागरिकको पहुँच स्थापित गर्न सबै प्रकारका स्वास्थ्य संस्थाहरुको सवलीकरण सुदृढिकरण गर्दै लगिने छ।

२७. स्थानीयस्तरमा उपलब्ध औषधिजन्य जडिबुटी, खनिज आदिको पहिचान संकलन, संरक्षण र प्रवर्द्धनको लागि आधारशीला तयार गर्दै लगिने छ। सबै उमेर, समूहका नागरिकको स्वास्थ्य आवश्यकतालाई संवोधन गर्ने, जीवनपथको अवधारणा अनुरूप स्वास्थ्य सेवा जेष्ठ नागरिक लैङ्गिक तथा फरक क्षमतामैत्री बनाइने छ। सबै प्रकारका रोग नियन्त्रणका लागि सामुदायिक स्वास्थ्य प्रणाली सहितका एकीकृत उपायहरु अवलम्बन गर्दै स्वास्थ्य सेवामा प्रदेश सरकारको सहकार्य र साझेदारीमा आधारित नेतृत्वदायी भूमिका स्थापित गरिने छ।

२८. स्वदेश तथा विदेशमा रोजगारी गुमाएका नागरिकहरुको उद्यमशीलता विकासको लागि मागमा आधारित परामर्श, पैरवी र प्राविधिक सहयोगमा विस्तार गर्दै युवालाई उद्यमशील, रोगजार, स्वरोजगार बनाउन अर्जित ज्ञान, सीप, प्रविधि, पूँजी र अनुभवलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा लगाउन विशेष प्रोत्साहन गरिने

छ। परम्परागत पेशा र व्यवसायको जमीनी परिष्कृत, प्रवर्द्धन र व्यवसायिकीकरणबाट स्थानीय सहभागिता अभिवृद्धिलाई विशेष जोड दिइने छ।

२९. कृषि पूर्वाधारको विकास, बजार सूचना प्रणालीको विकास, स्थानीय सम्भाव्यताको आधारमा उत्पादनशील कृषकहरूको प्राविधिक, व्यवसायिक तथा संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्दै लगिने छ। प्रदेशलाई कृषि उत्पादनमा आत्मनिर्भर बनाउँदै लैजान तुलनात्मक लाभका क्षेत्रको पहिचान, संरक्षण, प्रवर्द्धन गर्दै सुदूरपश्चिम प्रदेशका सबै जिल्लामा कृषि तथा पशु क्षेत्र विकासका विशेष कार्यक्रमहरू संचालन गरिने छन्। विशेष पकेट क्षेत्रको विकास मार्फत कृषिजन्य, पशुजन्य कार्यक्रमहरूलाई व्यापकता दिई आत्मनिर्भर अर्थतन्त्रको जग तयार गर्दै लगिने छ।

३०. शिक्षा, स्वास्थ्य मानव विकास लगायतका आर्थिक रूपले विपन्न र सामाजिक रूपले पछाडि परेका बाजुरा, बझाङ्ग, दार्चुला र अछाम जिल्लाहरूमा प्राथमिकताका साथ बजेट विनियोजन गरिनेछ। सबै प्रकारका हिंसा शोषण र भेदभावको अन्त्य, सबै प्रकारका सामाजिक कुरितीहरूको अन्त्यको लागि कानूनी साक्षरता लगायत निरोधात्मक, संरक्षणात्मक उपायहरू अवलम्बन गर्ने कार्यक्रमहरूलाई जोड दिइने छ।

३१. प्रदेश सरकारका काम कारवाहीलाई प्रभावकारी, पारदर्शी एवम् प्रविधिमैत्री बनाउन सांगठनिक कानूनी, प्रणालीगत र व्यवहारगत सुधार गर्दै प्रदेश सरकार प्रति नागरिकको विश्वास (Trust and Confidence) अभिवृद्धि तर्फ बजेटले विशेष जोड दिनेछ।

३२. विकास निर्माणका काममा आइपर्ने समस्याको तत्काल संवोधन गर्ने द्रुत संयन्त्र बनाइने छ। अनुगमन प्रणालीलाई वस्तुगत, वैज्ञानिक र मापनयोग्य बनाउन विद्यमान कानूनी तथा संरचनागत व्यवस्थाहरूको पुनरावलोकन गरिने

छ। केही छानीएका आयोजनाहरूमा तैस्रो पक्ष समेतको संलग्नतामा सहभागितामूलक अनुगमन प्रणालीको विकास गरिने छ। प्रदेश सरकारबाट जारी कानूनको प्रभाव अध्ययन गर्ने कार्यक्रमलाई विशेष जोड दिइने छ।

३३. रैथाने खाद्यवाली संरक्षण, प्रवर्द्धन एवं व्यावसायिकीकरण गर्दै प्रदेश पहिचानको रूपमा विकास गरिने छ। साथै पशुपंक्षीको संरक्षण प्रवर्द्धन प्रचार प्रसार गर्दै खाद्य तथा पोषण तर्फ एवम् खाद्यवस्तुको गुणस्तर र स्वच्छता सुनिश्चित गर्न नियमन प्रणालीको विकास तथा संस्थागत गर्न तर्फ विशेष जोड दिइनेछ। उर्जा, साना सिंचाई, स्वच्छ खानेपानीलाई ग्रामिणस्तरसम्म विस्तार गर्दै लगिने छ। भू-उपयोग नीति तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिने छ।

३४. जलाधार व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाई डुवान एवम् बाढिपहिरोजन्य विपद्को दिगो एवम् भरपर्दो व्यवस्थापनको लागि संरचनागत तथा गैर संरचनागत प्रविधिको उपयोगलाई जोड दिइने छ।

३५. वन क्षेत्रको पूर्ण क्षमताको उपयोग हुने गरी सहकारीतामूलक व्यवस्थापन र प्रकृतिमा आधारित पर्यटनको विकास जैविक विविधताको संरक्षण मार्फत जनताको जीवनस्तरमा गुणात्मक परिवर्तन गर्ने लक्षित कार्यक्रमहरूलाई व्यापकता दिइनेछ।

३६. पर्यटनको सम्भावना बोकेका नयाँ क्षेत्रको पहिचान, विकास र प्रवर्द्धनमा आधारित शिक्षा स्वास्थ्य खेलकूद जस्ता क्षेत्र समेटेर एकीकृत प्रदेश पर्यटन गुरुयोजना निर्माण गरिने छ। सार्वजनिक नीजि साझेदारी अवधारणा अनुरूप आधुनिक पर्यटन पूर्वाधारको विकास बजारीकरण र प्रवर्द्धनलाई जोड दिने कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिइने छ।

३७. वहुवर्षिय आयोजना, प्रदेश गौरवका आयोजना, क्रमागत आयोजनालाई उच्च प्राथमिकता दिइनेछ। प्रदेश आवधिक योजना, प्रदेश पञ्चवर्षिय योजना, प्रदेश

गुरुयोजना, प्रदेश प्रोफाइल, प्रदेश जीवनस्तर सर्वेक्षण जस्ता कार्यहरू आगामी आर्थिक वर्ष मै सम्पन्न हुने गरी बजेटमा प्राथमिकता दिइने छ। प्रदेश आयोजना बैङ्कको अवधारणालाई पूर्ण रूपमा कार्यान्वयन गरिने छ।

३८. असहाय, अनाथ, फरक क्षमता, सुस्तमनास्तिथि, अशक्त तथा वेवारिसे बालबालिका तथा नागरिकलाई यस क्षेत्रमा कार्यरत संस्थाहरूसँगको सहकार्यमा आवश्यक संरक्षण गर्ने नीतिलाई जोड दिइने छ।

३९. खेलकूद पूर्वाधार विकास व्यवस्थापन खेलकूद क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्थाहरूको क्षमता विकास, प्रतिभावान् खेलाडीहरूको विकास तथा प्रोत्साहन केन्द्रित कार्यक्रमहरूलाई जोड दिइने छ।

४०. सञ्चार क्षेत्रको विकासको लागि यसै वर्ष सञ्चार नीति तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिने छ। सञ्चार क्षेत्रको क्षमता विकासमा जोड दिइने छ। सञ्चार क्षेत्रको साझेदारीमा कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने छ।

४१. भूमि वैङ्कको अवधारणालाई कार्यान्वयनमा ल्याई उपयोग विहिन जमिनको उत्पादनशील उपयोग गरिने छ। जमिनको चक्कावन्दीलाई प्रोत्साहन गरी सहकारी, कृषक समूह, संस्था मार्फत सामूहिक खेती प्रणालीलाई जोड दिइने छ।

४२. नीजि क्षेत्रको नवप्रवर्तन सक्षमता, स्रोत साधन एवम् उत्पादनशीलताको पूर्ण उपयोग गर्दै आर्थिक क्षमता बढाउने थप रोजगारी सृजना गर्ने प्रदेश सरकार र नीजि क्षेत्रको आदर्शात्मक साझेदारी कायम गर्न बजेट केन्द्रित रहने छ।

४३. सार्वजनिक स्रोत र साधनको अधिकतम सदुपयोग हुने गरी बजेट अनुशासन कायम गर्ने, आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व कानून बमोजिम बजेट व्यवस्थापन र जिम्मेवार पदाधिकारीलाई नतिजा प्रति प्रत्यक्ष उत्तरदायी बनाउने

एवं प्रत्येक आयोजनाको नतिजा सूचकाङ्कको आधारमा उपलब्धि सुनिश्चित हुने गरी बजेट तर्जुमा गरिने छ।

४४. वैकल्पिक उर्जा र लघु जलविद्युत कार्यक्रम मार्फत ग्रामिण विद्युतिकरण गर्ने नीति लिइने छ।

४५. सबै स्थानीय तहमा बैङ्क तथा वित्तीय सेवा विस्तार गर्दै लगिने छ। नागरिकको वित्तीय पहुँचको विस्तारमा जोड दिइने छ।

४६. समग्रमा आगामी बजेट मुलतः कोभिड-१९ को कारणबाट परेको बहुपक्षिय असरको निराकरण, पूर्वाधार सहितको गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको विकास, निजी क्षेत्रको लागि प्रोत्साहन सहित आर्थिक पुनरुत्थान कार्यक्रम, रोजगारी सृजना, ठूला प्रदेश पूर्वाधारका आयोजना कृषिको आधुनिकीकरण युवा लक्षित कार्यक्रम, सामाजिक सुरक्षा र संरक्षण, सार्वजनिक सेवाको सहज उपलब्धता, प्रविधिमैत्री सेवा प्रवाह, सुशासन प्रवर्द्धन, तुलनात्मक लाभका क्षेत्रको पहिचान, महत्वपूर्ण खाद्य, फलफूल आदिमा प्रदेश आत्मनिर्भरताबाट विकास, समृद्धि र सुशासन हासिल गर्ने तर्फ केन्द्रित हुने छ।

माननीय सभामुख महोदय,

४७. प्रदेशवासीको आवश्यकता र स्रोतको उपलब्धता समेतको आधारमा माथिका सिद्धान्त र प्राथमिकताको परिधिभित्र रही आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तयार गरिने कुरामा माननीय सदस्यज्यूहरूलाई विश्वस्त तुल्याउन चाहन्छु। माननीय सदस्यज्यूहरूबाट आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को विनियोजन विधेयकका सिद्धान्त, उद्देश्य, प्राथमिकताको प्रस्ताव माथि बृहत छलफल गरी रचनात्मक सुझाव दिनु हुनेछ भन्ने कुरामा म विश्वस्त छु। ती सुझावहरू र निकट भविष्यमा जारी हुने प्रदेश सरकारको आगामी आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमाको सन्दर्भमा महत्वपूर्ण मार्गदर्शनको रूपमा रहने व्यहोरा गरिमामय सभा

समक्ष अनुरोध गर्दछु। साथै यस विनियोजन विधेयकको सिद्धान्त र प्राथमिकतामा आफ्नो अमूल्य राय सुझाव प्रदान गरी सहयोग गर्ने प्रदेश सभाका सम्पूर्ण माननीय सदस्यज्यूहरूलाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु।

माननीय सभामुख महोदय,

माननीय सभामुखज्यूबाट आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को विनियोजन विधेयकका सिद्धान्त, उद्देश्य, प्राथमिकता सम्मानित सभा समक्ष प्रस्तुत गर्नको लागि विशेष समय दिनु भएकोमा गरिएकोमा माननीय सभामुखज्यूलाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु।

माननीय सदस्यज्यूहरूले यस सम्बन्धमा घनिभूत छलफल गरी आगामी आर्थिक वर्षको बजेट निर्माणमा रचनात्मक सुझाव दिनु हुनेछ भन्नेमा म विश्वस्त छु। माननीय सदस्यज्यूहरूबाट प्राप्त हुने सुझावहरूलाई आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को बजेट निर्माण गर्दा मार्गदर्शनको रूपमा लिने प्रतिवद्धता समेत व्यक्त गर्न चाहन्छु।

जय सुदूरपश्चिम प्रदेश!!!!

❀❀❀❀ धन्यवाद ❀❀❀❀